

[Vznik, zánik a změna]

Ladislav Hejdánek

This is a part of the original document:

[\[Příležitostné poznámky, 1958\]](#)

jedná se o část původního dokumentu:

[\[Příležitostné poznámky, 1958\]](#)

- ◆ myšlenkový deník – záznam, česky, vznik: 21. 9. 1958
- ◆ philosophical diary – record, Czech, origin: 21. 9. 1958

[Vznik, zánik a změna]

Je zřejmé, že musíme především upřesnit pojmy „vznik“ a „zánik“. Vznikem můžeme jednak rozumět náhlou přítomnost, náhlé objevení nějaké věci, jevu; to tenkrát, když chceme podtrhnout novost, neodvoditelnost této věci. Ale takové chápání je vždy nepřesné. Takový vznik je vždy abstrakcí, a nadto při exaktním vyšetřování prokazatelně nepřesnou, schematickou, v jádře chybnou a nepřipustnou abstrakcí. Také vznik je proces, a nikoli čistý, náhlý a ostrý zlom. Věc lze ukázat nejzřetelněji formální cestou. Jestliže chápeme danou situaci jako množinu $a, b, c, \dots, n$, pak v následující situaci $a_1, b_1, c_1, \dots, n_1$ lze jako vznik označit, objeví-li se nějaké k_1 , k němuž nenajdeme žádné k v předchozí situaci. Naproti tomu zánik je tam, kde k žádnému j nenajdeme odpovídající j_1 v situaci následné. Co to však znamená? Pro všechny členy množiny první, k nimž lze najít příslušné členy s indexem 1 z množiny druhé, platí, že trvají beze změny. Naproti tomu ve zbývajících případech se změna redukuje na objevení, resp. zmizení nějakého členu bez jakékoli přípravy, bez jakékoli kontinuity. V podstatě věci pak tkví, že každá změna je analyzovatelná tímto způsobem, a tedy převoditelná na objevení, resp. zániknutí některých prvků dané sestavy. Jistě je zřejmé, že tato metoda fakticky eliminuje jakoukoli změnu; jinak řečeno: je-li změna něco jiného než vznik a zánik v tomto diskontinuitním smyslu, pak není tato metoda schopna změnu vůbec postihnout. To je důsledkem toho, že tato metoda je vlastně pokusem o konstrukci změny z nehybných členů, tedy z nehybnosti, neměnnosti.

Jak tedy rozumět lépe změně? Je změna absolutní kontinuita? Existovaly pokusy, jimiž měl být popřen vznik a zánik. Většinou však znamenaly krok zpět, protože chtěly změnu redukovat na kombinace neměnností. Hlavně však odporovaly zkušenosti, prohlašující ji za pouhé zdání. Byly to pouhé konstrukce, odtržené od běžných zkušeností, od denního, praktického života. Kontinuita garantovaná neměnností není a nemůže být řešením. Jaká jiná kontinuita však může existovat a v čem spočívá?

21. IX. 58

580921